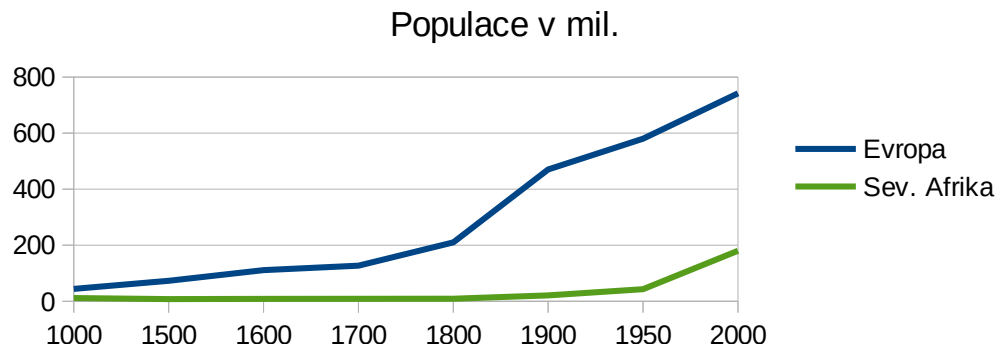
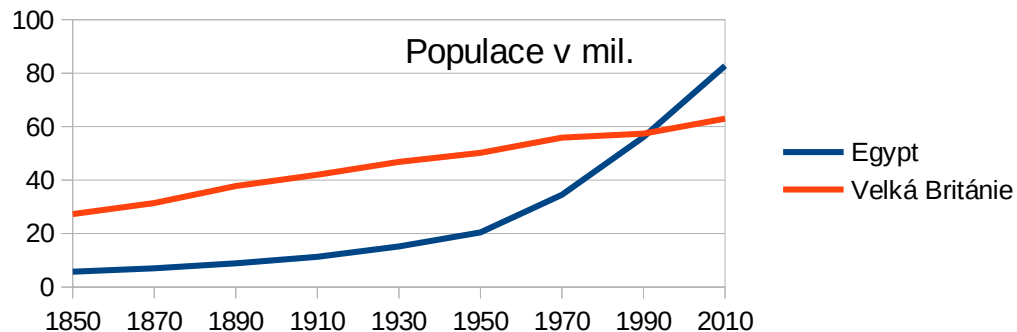


Environmentální problémy BV I

15. 12.

Demografická revoluce

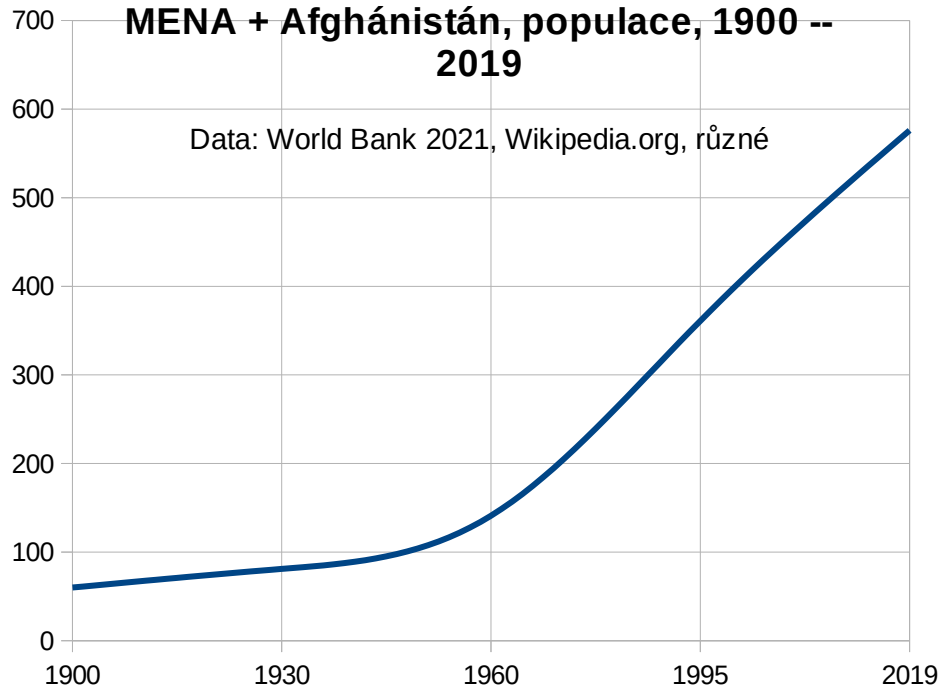
- Z environment. hlediska jde o fenomén zásadního významu
 - Roste počet konzumentů přír. zdrojů
 - Spolu s růstem životní úrovně jde o hlavní faktor environmentálních změn
- Příčiny
 - Zabránění hladomorům (zemědělství)
 - Eliminace nemocí
 - Snížení dětské úmrtnosti
 - Zvýšení délky dožití
 - **Celkově: rozpojení vazby mezi envir. faktory a společností, “osvobození” člověka od přírodních limitů**



Populace a související problémy

- Lidská populace je pro environmentální perspektivu zásadní parametr
- V předmoderní době populace fluktovala v interakci s environmentálními limity
 - omezená produktivita zemědělství (a uchovatelnosti a distribuce potravin) hrála zásadní roli v udržování stabilní populace (**časté hladomory**)
 - Prostředí využíváno na hranici svých limitů už od starověku
- S příchodem **modernizace** dochází ke **snížení mortality**, což vede k **populačnímu růstu**
 - Je to část. vítaný a část. nezamýšlený důsledek, který je dlouhodobě neudržitelný
- Zvýšená populace klade **vyšší nároky na veškeré zdroje**
 - Modernizace to částečně kompenzuje zvýšením produktivity
 - Situace ale nemusí být dlouhodobě udržitelná
- S populací souvisí mnohé další problémy, jako je **potravinová bezpečnost, sociální a ekonomické problémy, migrace** atd.

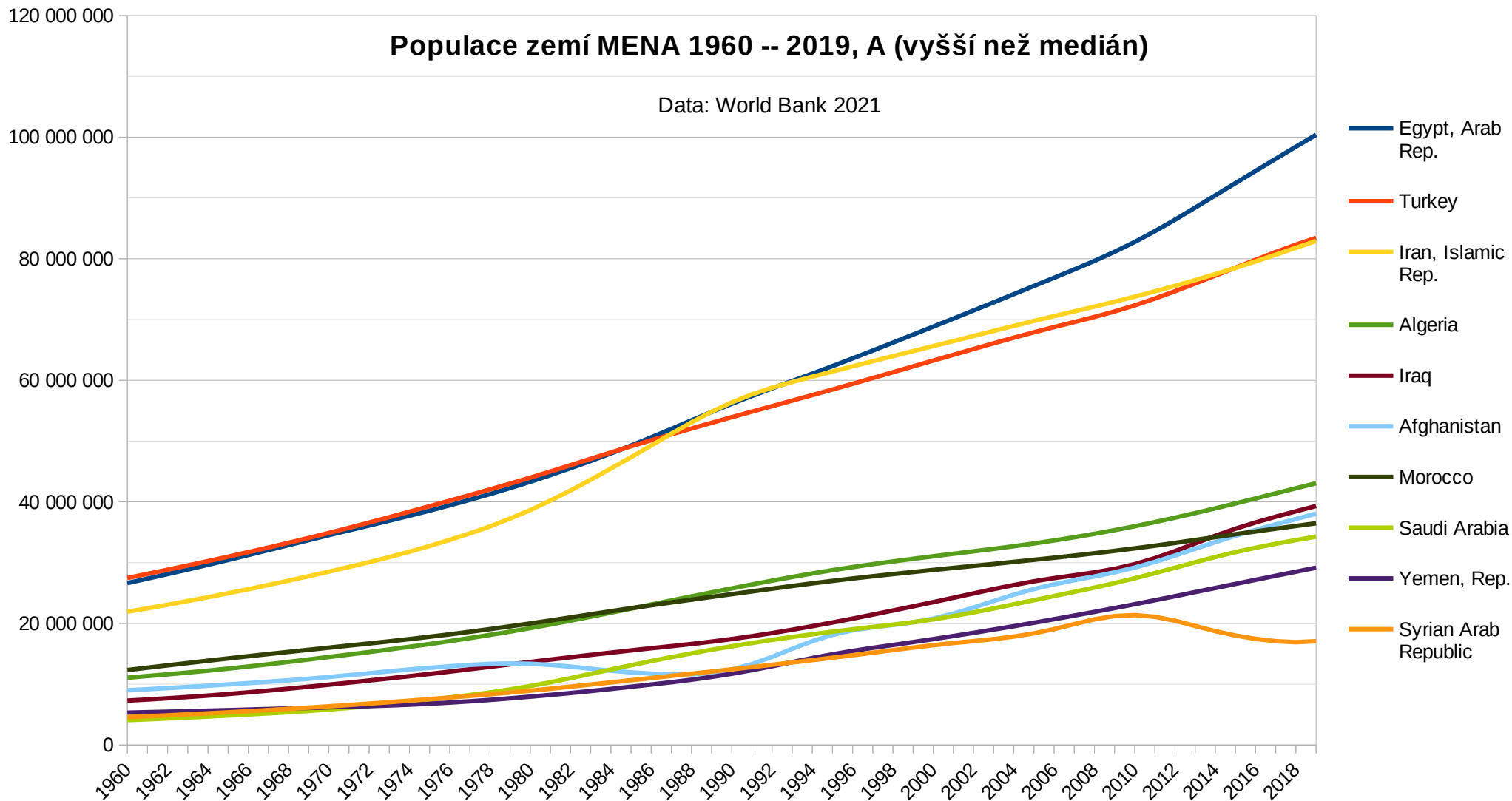
Populační růst v 20. stol.



- Historická populace regionu
 - 30 – 40 mil. (?)
 - 20. stol
 - **1900**: cca 60 mil.
 - **1960**: 141 mil. (+ 135% za 60 let)
 - **1990**: 319 mil. (+ 126% za 30 let)
 - **2019**: 576 mil. (+ 80% za 30 let)
- celkem od začátku století vzrostla populace 9,6krát

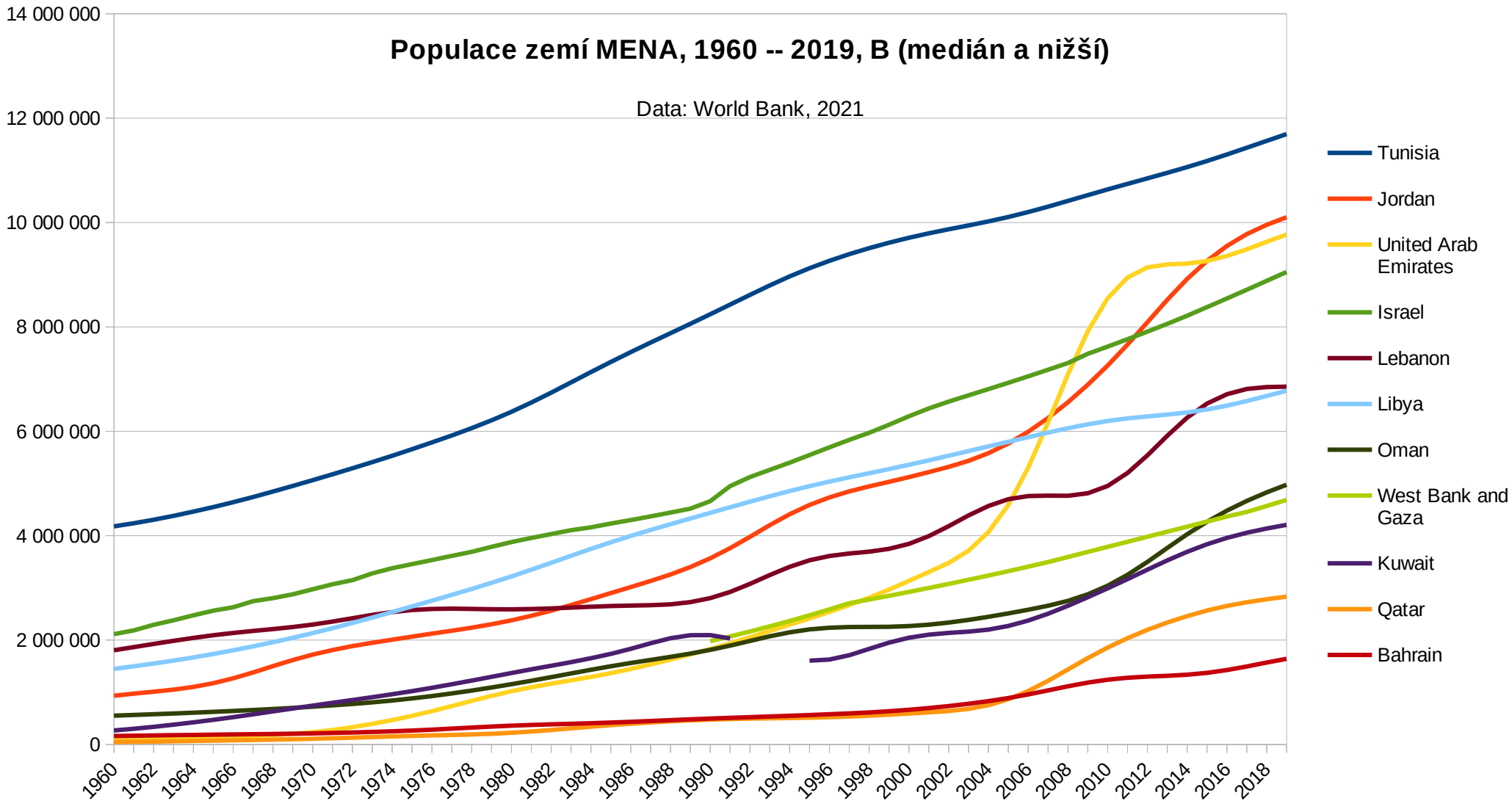
Populace zemí MENA 1960 -- 2019, A (vyšší než medián)

Data: World Bank 2021

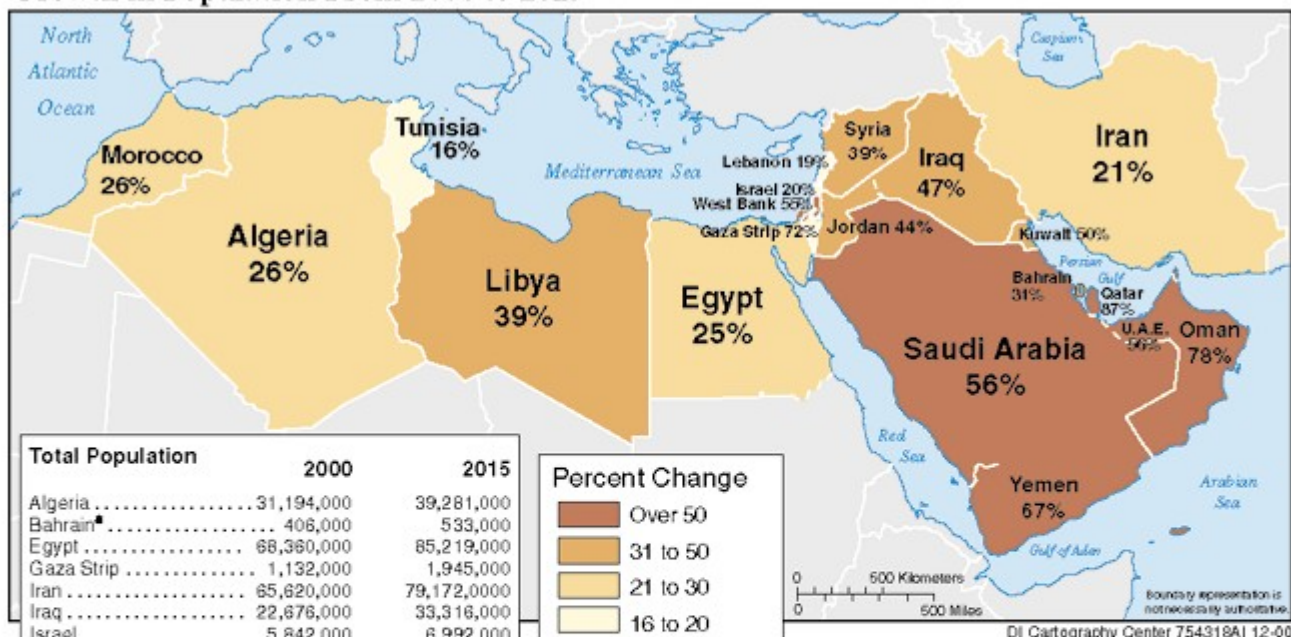


Populace zemí MENA, 1960 -- 2019, B (medián a nižší)

Data: World Bank, 2021



Growth in Population From 2000 to 2015



Total Population	2000	2015
Algeria	31,194,000	39,281,000
Bahrain*	406,000	533,000
Egypt	68,360,000	85,219,000
Gaza Strip	1,132,000	1,945,000
Iran	65,620,000	79,172,000
Iraq	22,676,000	33,316,000
Israel	5,842,000	6,992,000
Jordan	4,999,000	7,199,000
Kuwait*	814,000	1,218,000
Lebanon	3,576,000	4,252,000
Libya	5,115,000	7,115,000
Morocco	30,122,000	37,832,000
Oman*	1,961,000	3,507,000
Qatar*	168,000	314,000
Saudi Arabia*	15,879,000	24,789,000
Syria	16,304,000	22,697,000
Tunisia	9,593,000	11,174,000
United Arab Emirates*	793,000	1,237,000
West Bank	2,020,000	3,128,000
Yemen	17,479,000	29,165,000
Total for Middle East	304,055,000	400,085,000

Percent Change
Over 50
31 to 50
21 to 30
16 to 20

Total growth for the Middle East is 32 percent.

*Population numbers for the Gulf Cooperation Council (GCC) states exclude the noncitizen population.
Source: US Bureau of the Census.

DI Cartography Center 754318A1 12-00

“Rekordmani”

- **Egypt**

- Dnes nejlidnatější země regionu s cca 100 mil. Obyvatel
- Historicky okolo 4 – 6 mil. (?)
- Na začátku stol. 10 mil. → desetinásobný růst za 120 let (za posledních 60 let asi čtyřnásobný)
- V r. 2020 populace stále rostla tempem 2% ročně
- Migrační saldo je negativní (hist. až 0,3%)

- **Saudská arábie**

- Ze 4 mil. v r. 1960 na 34 mil. v r. 2019
- 8,5násobný nárůst
- Dnes růst tempem 1,6% ročně (z 6,4% v r. 1982)
- Příčiny: autochtonní růst, imigrace (37% populace)

- **Spojené arabské emiráty**

- V r. 1960 zde žilo 92 tis. Obyvatel
- V r. 2019 9,8 mil.
- Populace se za šedesát let zestoosminásobila (!)
- Příčina: imigrace (88,5% populace)

- **Katar**

- Britské údaje z r. 1900 uvádějí 11 tis. Obyvatel
- V r. 1960 zde žilo 47 tis. Obyvatel
- V r. 2019 2,8 mil.
- Šedesátinásobný růst populace za šedesát let
- Příčina: imigrace (88% populace)

→ **Podobné údaje platí pro Bahrajn, Kuvajt a Omán**

Qatar's working population

Migrant labourers make up 90 percent of Qatar's population, mostly unskilled and dependent on construction projects such as building stadiums for the 2022 soccer World Cup.

POPULATION BY OCCUPATION, 2016

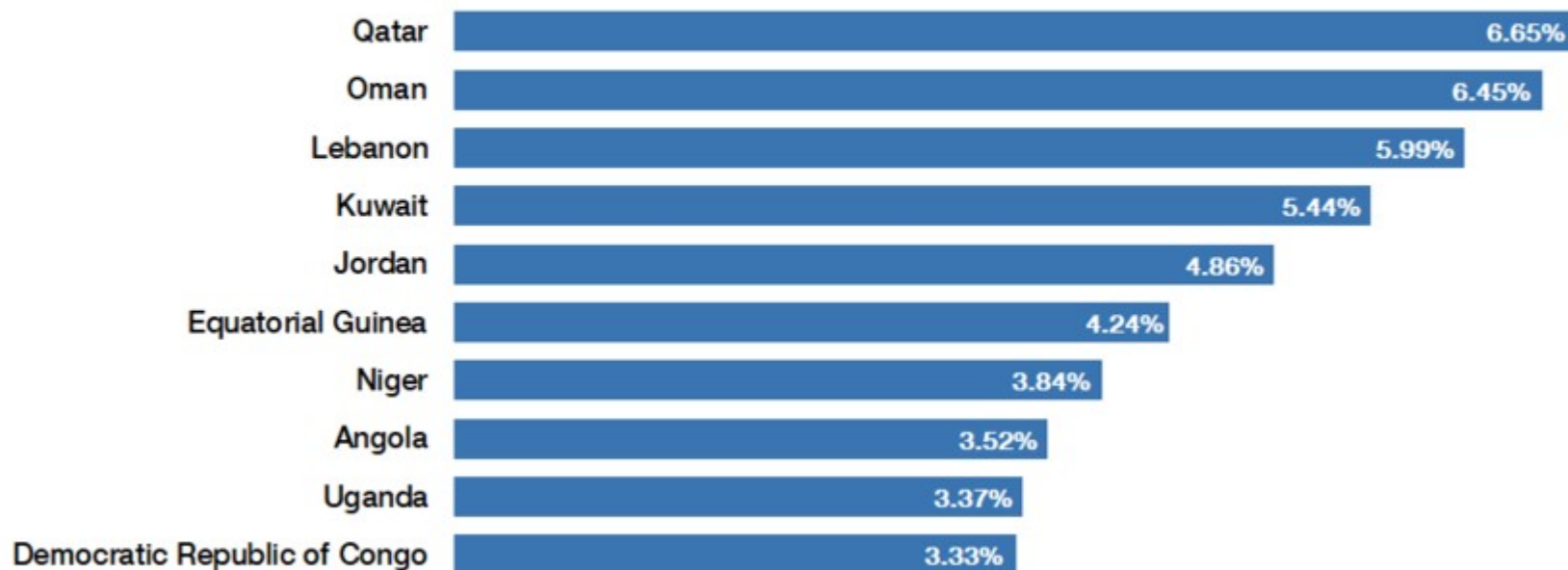
Economically active population, 15-years old and above



Source: Qatar Ministry of Development, Planning and Statistics.

These are the world's fastest-growing populations

Percentage growth 2010-2015



Source: World Population Prospects 2017

Env. důsledky populačního růstu

- Jedná se o kontroverzní téma
- Nicméně negativní důsledky přelidnění jsou do značné míry nesporné
- Rostoucí populaci je třeba **živit, ubytovat, poskytovat jí sociální služby, zaměstnat**
 - Z tohoto hlediska nejde jen o environmentální, ale i ekonomický a sociální, celkově rozvojový problém
- Vyšší nároky na **zem. produkci** → zátěž pro ekosystémy, ztráta biodiverzity
- Vyšší nároky na **vodní zdroje**
- Vyšší nároky na **energii**
- Rostoucí **zastavěná plocha**
- Rostoucí **znečištění**
- Důležité: ani jeden z parametrů nelze oddělit od doktríny rozvoje a ekonomického růstu; **environmentální dopady = n obyvatel X ekologická stopa jedince**

Celkově: rostoucí populace představuje riziko podlomení rozvoje; v situaci omezené kvantity zdrojů může vést k envir. degradaci a chudobě; na druhou stranu, nízký stupeň rozvoje a chudoba sama o sobě způsobuje přelidnění

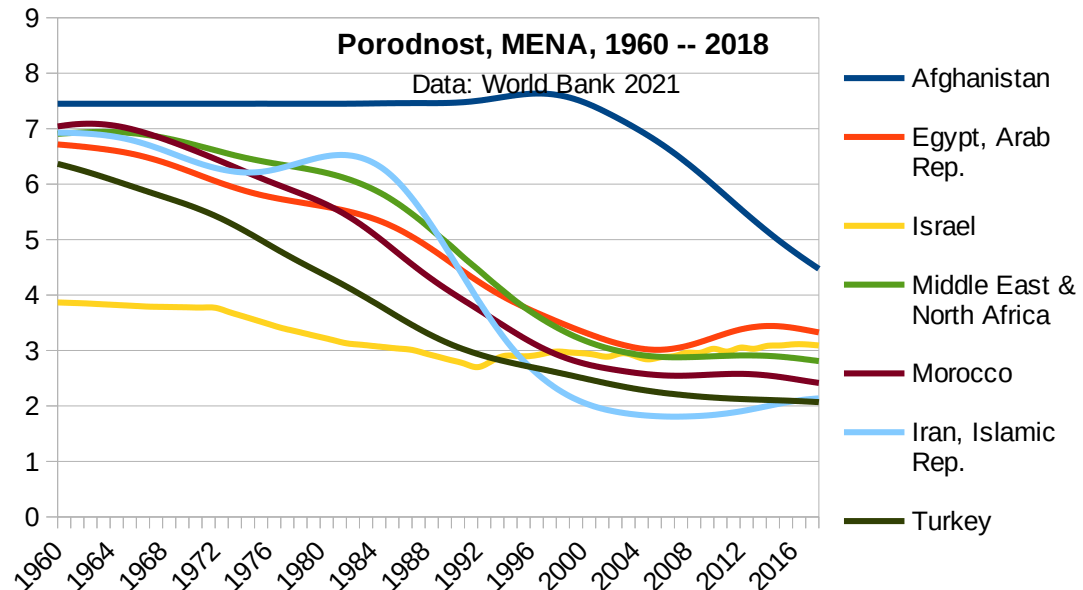
Potravinová soběstačnost

- **Fakt:** většina států BV dnes není soběstačná v oblasti produkce potravin a patří mezi jejich významné dovozce
- **Egypt**
 - Ještě v 60. letech soběstačnou zemí, dnes dováží cca 50% spotřebovaného obilí (v některých letech cca 17% výdajů za import); některé produkty naopak vyváží (brambory, rýže); soběstačnost zřejmě není možná
<https://oec.world/en/profile/country/egy>
- **Libanon**
 - Import cca 80% spotřeby, soběstačnost není ve stáv. podmínkách možná
<https://oec.world/en/profile/country/lbn>
- **Podobně:** Tunisko (50%), Irák (50%; zde ale produkce roste)
- **Země blížíci se soběstačnosti:** Izrael Turecko, Írán, Maroko, Sýrie (před válkou), Alžírsko (?)
- **Země zálivu:** průměrně 90% potravin je importováno (Katar: 97%; UAE a Omán 89%, Saudská Arábie 80%)
 - Snaha zvýšit produkci vedla k tlaku na **vodní zdroje** a bylo od ní upuštěno
- **Import potravin** představuje již dnes pro mnoho zemí nezanedbatelnou položku v rozpočtu; **představuje významné riziko vzhledem ke klimatické změně a způsobuje zranitelnost vůči výkyvům na glob. trhu**

Populační politika

- V minulosti byla pro-natalitní; v 2. pol. 20. stol. se však rozvíjí snaha **populaci omezit**
- Je **kontroverzní** → naráží na osobní i kolektivní přesvědčení a spol. tradice
- V **technokratické sféře** je dnes konsenzus ohledně její prospěšnosti a nutnosti
 - Viz např. konference OSN
- **Náboženská společenství** mají různé postoje
 - V rámci **islámu** není k antikoncepci jednoznačný postoj, obecně ale otevřenější než v např. v katolictví

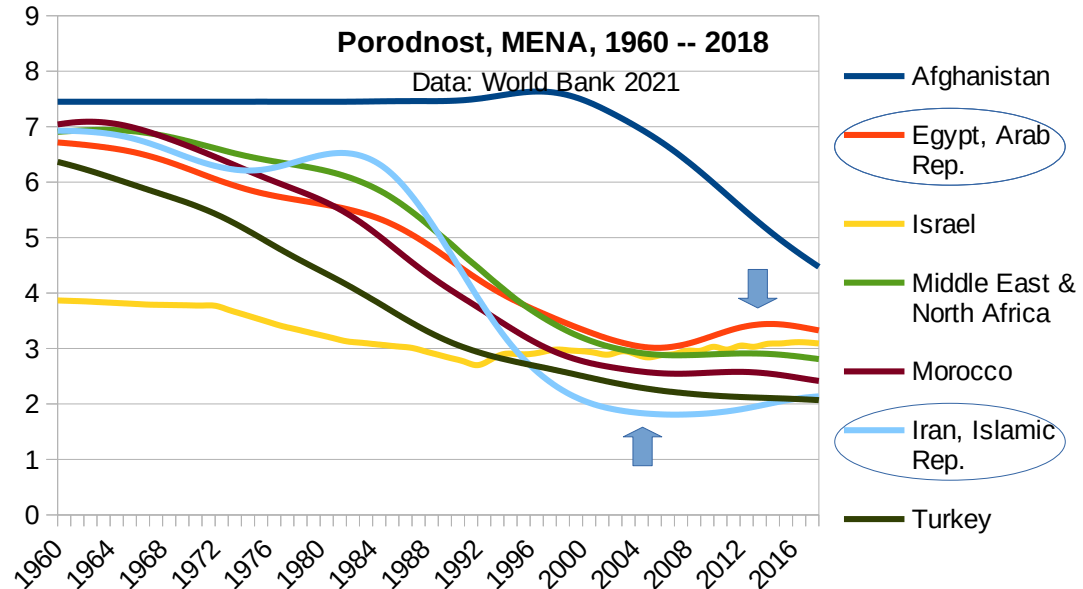
- MENA zaznamenala **nejvyšší populační nárůst** ve srov. s ostatními regiony světa za poslední půlstoletí (vrchol 3% v r. 1980)
- Demografická revoluce stále **není u konce**



Populační politika

- V minulosti byla pro-natalitní; v 2. pol. 20. stol. se však rozvíjí snaha **populaci omezit**
- Je **kontroverzní** → naráží na osobní i kolektivní přesvědčení a spol. Tradice
- V **technokratické sféře** je dnes konsenzus ohledně její prospěšnosti a nutnosti
 - Viz např. konference OSN
- **Náboženská společenství** mají různé postoje
 - V rámci **islámu** není k antikoncepci jednoznačný postoj, obecně ale otevřenější než v např. v katolictví

- MENA zaznamenala **nejvyšší populační nárůst** ve srov. s ostatními regiony světa za poslední půlstoletí (vrchol 3% v r. 1980)
- Demografická revoluce stále **není u konce**



Případ 1: Egypt

- V r. 1953 zřízena kancelář pro kontrolu populace
 - V 50. a 60. osvěta v oblasti plánování rodiny + antikoncepce
 - Slabá politika, min. efekt (v r. 1972 porodnost stále okolo 6)
 - V 70. letech stagnace polit. snah
 - S nástupem Mubáraka začalo být s ohledem na ekon. situaci jasné, že **nekontrolovaný popul. růst zemi zničí**
 - V r. 1985 zřízena nová populační komise
 - Přes to všechno má tato politika nedostatečné výsledky, porodnost je stále vyšší než 3, populace roste 2% tempem a atakuje 100 mil.
- Důvody
 - **Náboženské**
 - V zemi mělo historicky silný vliv **Muslimské bratrstvo**, které se k **populační politice stavělo skepticky** (“Bůh zajistí dost zdrojů”), mj. I mnoho **lékařů**
 - Nepomohla ani podpora vlivných autorit
 - **Politické/administrativní**
 - Vlášda se omezila na propagaci v médiích, nepřijala restriktivní opatření, nižším byrokratům nebyla plně zřejmá důležitost opatření

Případ 2: Írán

- Centrum pro plánování rodiny zal. v r. 1967 poté, co cenzus odhalil “nebezpečně” vysoký růst populace
 - Nebylo na vrcholu agendy, málo účinné
- **Během revoluce por. ještě vzrostla** ale v průběhu 80. let na opatření **navázáno**; v r. 1988 zefektivněna a zesílena; **vybudován efektivní systém zdravotní péče**
 - Porodnost klesla z 6 v r. 1988 na 2 v r. 2002
 - nejrychlejší demografický přechod na světě po Maledivách

Důvody

- **Náboženské**
 - Chomejní jednozačně podpořil kontrolu porodnosti a postavil svou autoritu proti konzervativcům
 - Tato politika byla přímo převzata vládou a aplikována; islamisté u moci znemožnili náboženský odpor “zdola”
- **Administrativní/politické**
 - Efektivní provádění politiky (distribuce antikoncepce), silná veřejná kampaň, restriktivní politika (zastavení st. podpory na 4. dítě)

Případ 3: Státy Zálivu

- Restriktivní populační politika zde v praxi neexistuje
- Místní státy naopak historicky aplikovaly **pro-růstovou** politiku (imigrace) a některé (Katar, UAE) to dělají dodnes
- V **Saudské Arábii** (34 mil. obyvatel) se od r. 2015 *uvažuje* o kontrole populace, ale naráží to na bariéry v podobě konzervativismu
- Též **Bahrajn** aplikuje restriktivní politiku po r. 2000

Důvody

- **Vysokopříjmové státy**
 - Příjem z exportu ropy; jde o státy s nejvyššími hodnotami HDP na hlavu na světě
 - Potřeba pracovní síly k využití zdrojů
 - Zdroje se zdají být neomezené, ekonomické, environmentální a další limity zdánlivě neexistují

Přesto se určité limity začínají objevovat na obzoru, např **spotřeba vody**, která je dlouhodobě neudržitelná a kterou lze do budoucna saturovat pouze energeticky náročným **odsolováním**

Dále: perspektivy bud. ekonom. vývoje (odklon od ropy)

Závěr

- MENA je regionem s **největším populačním růstem** za posledních 60 let na světě
- Vysoké populační přírůstky kladou velké nároky na živ. prostředí, zvl. v oblasti **vodních zdrojů, rozšiřování sídelních oblastí, znečištění**
- Mnohé z místních států musejí dovážet **velké množství potravin**
- To je příčinou **politiky kontroly růstu populace**, která se však v regionu liší co do strategie i efektivity
- Vysoká populace do budoucna představuje **rizika**, zvl. vzhledem k prognózám spjatým s **klimatickou změnou** (→ další pokles produktivity ekosystémů)
- Jde o **klíčový faktor všech dalších environmentálních problémů**